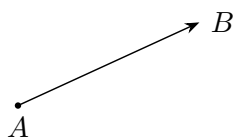

Poglavlje 1

Vektori

Uvod

Definicija: *Orijentirana (usmjerena) dužina* je uređeni par dviju točaka. Točka A je početak, a točka B kraj usmjerene dužine koju označavamo s $\overrightarrow{AB}$. Strelicu crtamo od početka do kraja.

Napomena. Uočite da $\overrightarrow{BA}$ nije isto što i $\overrightarrow{AB}$, dok $\overline{AB}$ i $\overline{BA}$ označavaju istu dužinu.

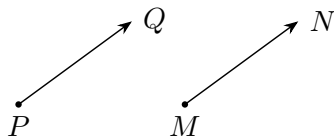
Definicija: *Usmjerena dužina ima smjer, duljinu i orijentaciju. Usmjerene dužine koje imaju sve tri značajke jednake predstavljaju isti vektor.*

Napomena. Radi jednostavnosti, vektor poistovjećujemo s orijentiranom dužinom i koristimo oznake: $\overrightarrow{AB}$, $\overrightarrow{XY}$, $\dots$, $\vec{a}$, $\vec{b}$, $\dots$

Primjer 1:

1. MN i PQ su paralelni pravci $\rightsquigarrow$ isti smjer.
2. $\overline{MN}$ i $\overline{PQ}$ imaju istu duljinu.
3. Strelice su na istom kraju $\rightsquigarrow$ ista orijentacija.

Dakle, usmjerene dužine $\overrightarrow{MN}$ i $\overrightarrow{PQ}$ predstavljaju isti vektor.

Primjer 2: Neka je $ABCD$ kvadrat sa središtem u točki O . Koje sve orijentirane dužine predstavljaju isti vektor?

Rješenje.

$$1) \overrightarrow{AB} \text{ i } \overrightarrow{DC}$$

$$5) \overrightarrow{AO} \text{ i } \overrightarrow{OC}$$

$$2) \overrightarrow{BC} \text{ i } \overrightarrow{AD}$$

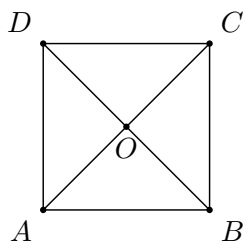
$$6) \overrightarrow{CO} \text{ i } \overrightarrow{OA}$$

$$3) \overrightarrow{CD} \text{ i } \overrightarrow{BA}$$

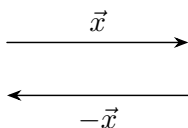
$$7) \overrightarrow{BO} \text{ i } \overrightarrow{OD}$$

$$4) \overrightarrow{DA} \text{ i } \overrightarrow{CB}$$

$$8) \overrightarrow{DO} \text{ i } \overrightarrow{OB}$$

Definicija: *Suprotni vektor* od vektora $\vec{x}$ je vektor $-\vec{x}$ istog smjera i duljine, ali suprotne orijentacije od vektora $\vec{x}$. Na primjer, suprotan vektor od $\overrightarrow{AB}$ je $\overrightarrow{BA}$.

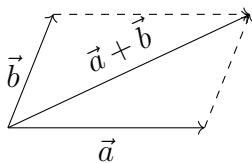

Definicija: *Modul (duljina)* vektora $\vec{a}$, u oznaci $|\vec{a}|$, je duljina dužine $\overline{AB}$ koja reprezentira vektor $\vec{a}$.

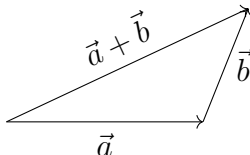
Operacije s vektorima:

1) **Zbrajanje vektora:**

- pravilo paralelograma

- pravilo trokuta

Primjer 3: Neka je $ABCD$ kvadrat sa središtem u točki O . Odredite čemu je jednako:

$$1) \overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BO},$$

2) $\overrightarrow{OC} + \overrightarrow{DO}$,

3) $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD}$,

4) $\overrightarrow{AD} + \overrightarrow{OB}$,

5) $\overrightarrow{OC} + \overrightarrow{OA}$.

Rješenje.

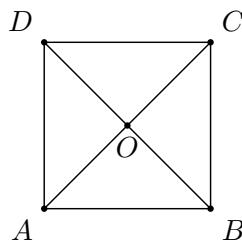
1) $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BO} = \overrightarrow{AO}$,

2) $\overrightarrow{OC} + \overrightarrow{DO} = \overrightarrow{DO} + \overrightarrow{OC} = \overrightarrow{DC}$,

3) $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD} = \overrightarrow{AC}$,

4) $\overrightarrow{AD} + \overrightarrow{OB} = \overrightarrow{AD} + \overrightarrow{DO} = \overrightarrow{AO}$,

5) $\overrightarrow{OC} + \overrightarrow{OA} = \overrightarrow{AO} + \overrightarrow{OA} = \overrightarrow{AA} = \vec{0}$ **nulvektor**,

Definicija: *Nulvektor* $\vec{0}$ je vektor kojemu je predstavnik bilo koja orijentirana dužina s istim početkom i krajem.

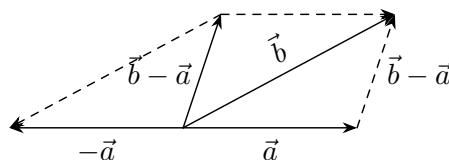
2) **Množenje vektora $\vec{a}$ skalarom $\alpha \in \mathbb{R}$:**

Rezultat je vektor $\alpha\vec{a}$ istog smjera kao i $\vec{a}$, duljine $|\alpha| |\vec{a}|$, za $\alpha > 0$ je iste orijentacije, a za $\alpha < 0$ suprotne orijentacije od $\vec{a}$ (za $\alpha = 0$ dobivamo nulvektor).

3) **Oduzimanje vektora:**

Oduzimanje vektora $\vec{b}$ i $\vec{a}$ je zbrajanje vektora $\vec{b}$ i suprotnog vektora $-\vec{a}$, tj.

$$\vec{b} - \vec{a} = \vec{b} + (-\vec{a}).$$

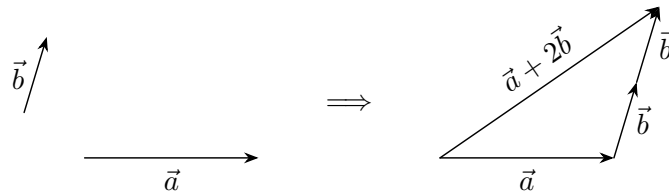

Svojstva računanja s vektorima:

1) $\vec{a} + \vec{b} = \vec{b} + \vec{a}$ (komutativnost)

- 2) $(\vec{a} + \vec{b}) + \vec{c} = \vec{a} + (\vec{b} + \vec{c})$ (asocijativnost)
- 3) $\vec{a} + \vec{0} = \vec{0} + \vec{a} = \vec{a}$ ($\vec{0}$ je neutralni element za zbrajanje)
- 4) $\vec{a} + (-\vec{a}) = \vec{0}$ (postojanje inverza za zbrajanje)
- 5) $-(-\vec{a}) = \vec{a}$
- 6) $\alpha(\vec{a} + \vec{b}) = \alpha\vec{a} + \alpha\vec{b}$ (distributivnost)
- 7) $(\alpha + \beta)\vec{a} = \alpha\vec{a} + \beta\vec{a}$ (distributivnost)

Zadatak 1.1. Nacrtajte $\vec{a} + 2\vec{b}$ za dane $\vec{a}$ i $\vec{b}$.

Zadatak 1.2. Dokažite da vrijedi:

- (a) $\vec{a} + \frac{1}{2}(\vec{b} - \vec{a}) = \frac{1}{2}(\vec{a} + \vec{b})$,
- (b) $\vec{a} - \frac{1}{2}(\vec{a} + \vec{b}) = \frac{1}{2}(\vec{a} - \vec{b})$.

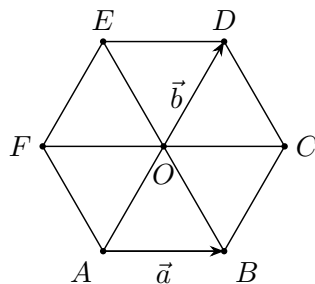
Rješenje.

- (a) $\vec{a} + \frac{1}{2}(\vec{b} - \vec{a}) = \vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b} - \frac{1}{2}\vec{a} = \vec{a} - \frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b} = \frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b}$.
- (b) $\vec{a} - \frac{1}{2}(\vec{a} + \vec{b}) = \vec{a} - \frac{1}{2}\vec{a} - \frac{1}{2}\vec{b} = \frac{1}{2}\vec{a} - \frac{1}{2}\vec{b} = \frac{1}{2}(\vec{a} - \vec{b})$.

Zadatak 1.3. Neka je $ABCDEF$ pravilni šesterokut te $\overrightarrow{AB} = \vec{a}$, $\overrightarrow{AD} = \vec{b}$. Izrazite $\overrightarrow{BF}$, $\overrightarrow{BC}$ i $\overrightarrow{DC}$ pomoću $\vec{a}$ i $\vec{b}$.

Rješenje. Neka je točka O središte šesterokuta $ABCDEF$. Redom imamo:

$$\begin{aligned}\overrightarrow{BC} &= \overrightarrow{AO} = \frac{1}{2}\vec{b}, \\ \overrightarrow{DC} &= \overrightarrow{OB} = \overrightarrow{AB} - \overrightarrow{AO} = \vec{a} - \frac{1}{2}\vec{b}, \\ \overrightarrow{BF} &= \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CF} = \frac{1}{2}\vec{b} - 2\vec{a}.\end{aligned}$$

Zadatak 1.4. Neka je $ABCD$ paralelogram i neka su $\overrightarrow{AC} = \vec{a}$ i $\overrightarrow{BD} = \vec{b}$. Izrazite vektore $\overrightarrow{AB}$, $\overrightarrow{BC}$, $\overrightarrow{CD}$ i $\overrightarrow{DA}$ pomoću vektora $\vec{a}$ i $\vec{b}$.

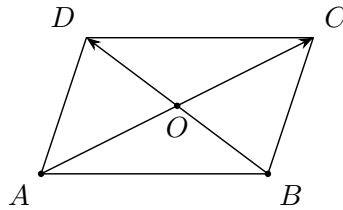
Rješenje. Neka je točka O sjecište dijagonala paralelograma $ABCD$. Redom imamo:

$$\overrightarrow{AB} = \overrightarrow{AO} + \overrightarrow{OB} = \frac{1}{2}\overrightarrow{AC} - \frac{1}{2}\overrightarrow{BD} = \frac{1}{2}\vec{a} - \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{BC} = \overrightarrow{BO} + \overrightarrow{OC} = \frac{1}{2}\overrightarrow{BD} + \frac{1}{2}\overrightarrow{AC} = \frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{CD} = -\overrightarrow{AB} = -\frac{1}{2}(\vec{a} - \vec{b}) = -\frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{DA} = -\overrightarrow{BC} = -\frac{1}{2}(\vec{a} + \vec{b}) = -\frac{1}{2}\vec{a} - \frac{1}{2}\vec{b}.$$

Zadatak 1.5. Neka je ABC trokut, a A_1, B_1, C_1 polovišta njegovih stranica. Neka je $\overrightarrow{AB} = \vec{a}$, $\overrightarrow{AC} = \vec{b}$. Izrazite vektore $\overrightarrow{AA_1}$, $\overrightarrow{BB_1}$ i $\overrightarrow{CC_1}$ pomoću vektora $\vec{a}$ i $\vec{b}$.

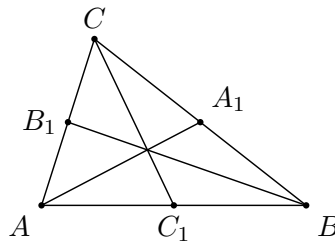
Rješenje.

$$\overrightarrow{BC} = \overrightarrow{BA} + \overrightarrow{AC} = -\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AC} = \vec{b} - \vec{a},$$

$$\overrightarrow{AA_1} = \overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BA_1} = \overrightarrow{AB} + \frac{1}{2}\overrightarrow{BC} = \vec{a} + \frac{1}{2}(\vec{b} - \vec{a}) = \frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{BB_1} = \overrightarrow{BA} + \overrightarrow{AB_1} = -\overrightarrow{AB} + \frac{1}{2}\overrightarrow{AC} = -\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{CC_1} = \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{AC_1} = -\overrightarrow{AC} + \frac{1}{2}\overrightarrow{AB} = -\vec{b} + \frac{1}{2}\vec{a}.$$

Zadatak 1.6. Neka je T težište trokuta ABC . Provjerite da je $\overrightarrow{AT} + \overrightarrow{BT} + \overrightarrow{CT} = \vec{0}$.

Rješenje. Neka su A_1, B_1 i C_1 redom polovišta stranica $\overline{BC}$, $\overline{AC}$ i $\overline{AB}$ trokuta ABC . Težište T trokuta ABC je sjecište težišnica $\overline{AA_1}$, $\overline{BB_1}$ i $\overline{CC_1}$.

Vrijedi da težište trokuta dijeli težišnicu u omjeru 2 : 1 računajući od vrha trokuta. Zbog toga imamo da je

$$\overrightarrow{AT} = \frac{2}{3}\overrightarrow{AA_1}, \overrightarrow{BT} = \frac{2}{3}\overrightarrow{BB_1} \text{ i } \overrightarrow{CT} = \frac{2}{3}\overrightarrow{CC_1}.$$

Označimo s $\vec{a} = \overrightarrow{AB}$ i $\vec{b} = \overrightarrow{AC}$. U zadatku 1.5 smo izračunali

$$\overrightarrow{AA_1} = \frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{BB_1} = -\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b},$$

$$\overrightarrow{CC_1} = -\vec{b} + \frac{1}{2}\vec{a}.$$

Konačno, imamo da je

$$\begin{aligned}\overrightarrow{AT} + \overrightarrow{BT} + \overrightarrow{CT} &= \frac{2}{3}\overrightarrow{AA_1} + \frac{2}{3}\overrightarrow{BB_1} + \frac{2}{3}\overrightarrow{CC_1} \\ &= \frac{2}{3}\left(\frac{1}{2}\vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b} - \vec{a} + \frac{1}{2}\vec{b} - \vec{b} + \frac{1}{2}\vec{a}\right) = \vec{0}.\end{aligned}$$

